

LEKSIKON

Skrb s poštovanjem za trudnice, roditelje i majke

stranica 1

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih. (Project: 101096681 — RESPECT — CERV-2022-DAPHNE). Ovaj projekt sufinancira Ured za udruge Vlade RH. Stajališta izražena na ovim stranicama isključiva su odgovornost udruge Roditelji u akciji - Rodoš i ne odražavaju nužno stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske. Program podržava Zaklada Solidarna kroz Fond za žene u sklopu programskih potpora za OCD-e.

NAPOMENA:

Ovaj leksikon prijevod je leksikona kojega je izradio Nicos Middleton, dipl. ing., mag. znan., dr. sc. s Ciparskog tehnološkog sveučilišta, CUT.

Izvori definicija

Očekivano, za mnoge od ovih termina postoji nekoliko alternativnih značenja. Za svaki termin prema jednom od sljedećih izvora (ili njihovoj kombinaciji) odabrana je definicija najrelevantnija za koncept Leksikona:

- G. Bambiniotis. New Greek Language Dictionary – E' Edition, 2019.
- *Dictionary of the Standard Modern Greek*. M. Triandafyllides Foundation. Portal za grčki jezik, Centar za grčki jezik (2006.): <https://www.greek-language.gr/greekLang/index.html> [pristupljeno: siječanj 2025.]
- Googleov rječnik engleskog jezika, prema Oxford Languages (<https://languages.oup.com/google-dictionary-en/>)

A

Autonomija:

Samoodređenje vlastite volje, mogućnost slobodnog odlučivanja i djelovanja, samostalnost i neovisnost od vanjske kontrole ili utjecaja.

srodan izraz: samoodređenje

suprotni izrazi: ovisnost, podređenost

npr. „Podržali su moj izbor prirodnog poroda, iako sam znala da u mojoj situaciji to neće biti najlakši način. Ali nakon što su mi predstavili činjenice, to je bila moja odluka, i nije bilo nikakvih pokušaja da me nagovore na drugačiju odluku: sjajan osjećaj AUTONOMIJE.“

ili, „Nisam imala nikakve druge mogućnosti; kao da sam se našla u jednosmjernoj ulici. Osjećala sam da sam posve lišena AUTONOMIJE.“

„Načelo AUTONOMIJE:

- svaki zdravstveni radnik [...] treba prenositi zdravstveno znanje i informacije na kulturološki siguran i osjetljiv način, na jeziku koji žena i njezina obitelj razumiju. Zdravstveni radnici trebali bi u potpunosti informirati ženu i njezinu obitelj, i komunicirati s njima pri donošenju odluka o skrbi za majku i dijete, osiguravajući majci pravo na informirani pristanak i odbijanje. Donošenje odluka treba biti zajednički postupak u kojem sudjeluju trudnica, njezina obitelj i pružatelji zdravstvenih usluga“.

Međunarodno udruženje ginekologa i opstetričara (FIGO, 2021.)

Etički okvir za skrb s poštovanjem trudnica i roditelja tijekom trudnoće i poroda (str. 2)

D

Diskriminacija:

Pristrano (naklonjeno) postupanje prema određenim pojedincima ili skupinama na račun drugih, ili nepravedno postupanje i predrasude prema određenim pojedincima ili skupinama,

do kojeg dolazi jer ih se smatra manje vrijednima od većine, što posljedično dovodi do ograničavanja ili oduzimanja njihovih prava.

srodni izrazi: predrasude, naklonost, nejednakost

suprotan izraz: nepristranost

npr. „Iako nisam iz ove zemlje i ne govorim dobro jezik, nisam doživjela nikakvu DISKRIMINACIJU – trudili su se osigurati najbolju skrb za mene i moju bebu“

ili, „Pričali su preda mnom pogrdno o meni, jer su mislili da ne znam grčki. Čula sam ih da kažu 'neka čeka' – nije li to DISKRIMINACIJA?“

„Svaka žena ima osnovno ljudsko pravo na najviši mogući standard zdravstvene zaštite bez DISKRIMINACIJE ili lošeg postupanja.“

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO, 2016.)

Standardi za unaprjeđenje kvalitete za majke i novorođenčad u zdravstvenim ustanovama. (str. 48)

Dostojanstvo:

Stav kojim se poštuje druga osoba, ne ponižava ju se neprimjerenim ili grubim ponašanjem, već joj se pridaje vrijednost koju osoba zaslužuje; stanje ili vrlina dostojni časti i poštovanja.

srodni izrazi: osjećaj vlastite vrijednosti, samopoštovanje, integritet

npr. „Zvali su me po imenu, pristojno razgovarali sa mnom, i uvijek me pitali za dopuštenje prije nego što su me dodirnuli. Čak i u trenucima kad sam se osjećala pomalo nelagodno, nikada nisam osjećala sram, a to je bilo jako bitno: bilo je baš lijepo da su svi oko mene i čitavo okruženje bili baš kako treba da svoju bebu donesem na svijet s DOSTOJANSTVOM“.

ili, „Dok sam trpjela bolne trudove i bila gola od struka nadalje, vozili su me na pregled kroz glavne bolničke hodnike pune ljudi, u invalidskim kolicima, koja su čak i za mene bila premala – bez ikakvog poštovanja za moje DOSTOJANSTVO! To je bilo užasno neugodno“.

„Zdravstveno osoblje postupa prema svim ženama ljubazno, suosjećajno, uljudno, s poštovanjem, razumijevanjem i poštenjem te čuva njihovo DOSTOJANSTVO. Žene se mogu žaliti bez straha od posljedica, i nema ograničenja njihovog kretanja u zdravstvenu ustanovu ili iz nje.“

E

Empatija:

Sposobnost razumjeti i podijeliti osjećaje drugih osoba, biti svjestan onoga što ih brine ili situacije u kojoj se nalaze; osjećati njihovo psihičko stanje.

suprotan izraz: ravnodušnost

npr. „Kad je babica vidjela da se bojim, uhvatila me za ruku i pokazala mi da nisam sama: EMPATIJA koju je u tom trenutku pokazala prema meni je potpuno preokrenula situaciju, samo taj pokret ruke“.

ili, „Samo su išli simo-tamo da me pregledaju, a ja sam samo ležala na krevetu i bilo mi je jako mučno od bolova. Nisu me ni pitali želim li ustati ili hodati – bez imalo EMPATIJE“.

„Učinkovita komunikacija između osoblja za njegu roditelja i žena tijekom trudova i poroda trebala bi uključivati najmanje sljedeće:

- poštovati i odgovarati na ženine potrebe, sklonosti i pitanja s pozitivnim stavom;
- pružati ženi i njezinoj obitelji potrebne informacije na jasan i sažet način;
- pružati podršku ženinim emocionalnim potrebama s EMPATIJOM i suosjećanjem, kroz ohrabrivanje, pohvale, umirivanje i aktivno slušanje;
- podržavati ženu na način da razumije da može birati te osigurati podršku njezinim izborima; [...]"

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO, 2018.)

Skrb tijekom porođaja za pozitivno iskustvo rađanja. Preporuke SZO-a. (str. 25.).

I

Informiranje:

stranica 5

Sufinancira
Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih. (Project: 101096681 — RESPECT — CERV-2022-DAPHNE). Ovaj projekt sufinancira Ured za udruge Vlade RH. Stajališta izražena na ovim stranicama isključiva su odgovornost udruge Roditelji u akciji - Roda i ne odražavaju nužno stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske. Program podržava Zaklada Solidarna kroz Fond za žene u sklopu programskih potpora za OCD-e.

Čin i posljedica pružanja informacija nekoj osobi u cilju prenošenja sadržaja koji ta osoba treba znati o određenom pitanju.

npr. „Za ženu koja prvi puta postaje mama sve je novo. Nju se mora INFORMIRATI o svemu, kako bi ona uopće stvorila mišljenje o izborima koji su pred njom. Osobno, imala sam veliku sreću“.

ili, „Uzeli su bebu od mene i rekli da ju trebaju malo staviti u inkubator, ali nisu me INFORMIRALI ni zbog čega, ni kad ću je opet moći vidjeti. Rekli su mi samo da će mi je 'uskoro' ponovo donijeti, ali nisam je vidjela sve do sljedećeg dana“.

„Svaki zdravstveni radnik [...] treba prenositi zdravstveno znanje i informacije na kulturološki siguran i osjetljiv način, na jeziku koji žena i njezina obitelj razumiju. Zdravstveni radnici bi trebali u potpunosti INFORMIRATI ženu i njezinu obitelj i komunicirati s njima pri donošenju odluka o skrbi za majku i dijete.“

Međunarodno udruženje ginekologa i opstetričara (FIGO, 2021.)

Etički okvir za skrb s poštovanjem trudnica i roditelja tijekom trudnoće i poroda. (str. 2.)

K

Kompetencija:

Koliko, u kojoj mjeri ili u kojem stupnju osoba može nešto uspješno izvesti

rodni izrazi: sposobnost, umješnost, vještina

suprotni izrazi: nesposobnost

npr. „Programi stručnog osposobljavanja važni su za kontinuirani razvoj KOMPETENCIJA i daljnje usavršavanje vještina zdravstvenog osoblja. Međutim, za unaprjeđenje maternalne skrbi potrebno je paralelno provoditi i aktivnosti odozgo prema dolje (npr. politike) i odozdo prema gore (npr. zagovaranje, podizanje svijesti i osnaživanje žena).

ili, „Mogu ljudi govoriti da je on dobar liječnik s medicinskim znanjem i KOMPETENCIJAMA, ali prema meni je bio bezobrazan i nagao; ponašao se vrlo neprofesionalno“.

„Pojam 'KOMPETENCIJE' obuhvaća znanja, vještine i ponašanja koja podupiru pružanje odgovarajuće skrbi utemeljene na dokazima, kao i skrb s poštovanjem i očuvanjem dostojanstva, komunikaciju, poznavanje zajednice, svijest i razumijevanje – a sve to su zahtjevi koje zdravstveni radnici moraju osigurati za sigurnu

praksu u bilo kojem okruženju, tijekom čitave skrbi za zdravlje majki, novorođenčadi i djece. Kompetencije se stežu obrazovanjem i osposobljavanjem, a podupiru se i prate kroz regulativu. Zdravstvenim radnicima kompetencije omogućuju donošenje informiranih kliničkih odluka i poduzimanje odgovarajućih radnji.“

Zajednička izjava SZO, UNFPA, UNICEF, ICM, ICN, FIGO i IPA (SZO, 2018.).

Definiranje kompetentnih zdravstvenih radnika za majke i novorođenčad. (str. 4.)

Komunikacija:

Proces kojim se poruka, činjenica ili druga informacija prenosi, i/ili kojim se znanje, misli i sl. razmjenjuju s nekom osobom korištenjem pisanog ili govornog jezika i/ili drugih neverbalnih i tehničkih medija, te načini prijenosa takvih informacija.

npr. „Nisam znala što je gestacijski dijabetes i bila sam jako zabrinuta. Ali moja doktorica i ja smo imale odličnu KOMUNIKACIJU: sve mi je objasnila. Ona mi je također dala i materijale za čitanje kod kuće. Nisam osjećala stres jer sam se s njom osjećala sigurno“.

ili, „KOMUNIKACIJA tijekom pregleda i posjeta je problematična. Kao da slušam magnetofon: uglavnom daju standardizirane upute, ponavljaju stvari koje su sigurno rekli i drugim ženama tisuću puta. Osim toga, dok ste tamo, zvone telefoni, liječnik mora otići na hitnu, sve je u žurbi. Nikad nema dovoljno vremena, a nema ni truda ni smirenosti“.

„Dobra KOMUNIKACIJA, podrška i suosjećanje osoblja te poštivanje njezinih želja, mogu roditelji pomoći da osjeća kontrolu nad onim što se događa i pridonijeti tome da porod bude pozitivno iskustvo za ženu i njezinu pratnju na porodu. Kada ženi (i njezinoj pratnji) pružite informacije o skrbi tijekom trudova: koristite jasan i jednostavan jezik, i provjerite je li žena razumjela informaciju. Prilagodite sadržaj i način prenošenja informacije njezinim potrebama i preferencijama te osigurajte da je žena dovoljno osnažena da sa zdravstvenim timom može donijeti informiranu odluku“.

Nacionalni institut za zdravstvo i kliničku izvrsnost (NICE, 2024.)

Intrapartalna skrb. Smjernice NICE. (str. 24. i 116.)

Kvaliteta:

standard kojim se nešto uspoređuje s drugim stvarima slične vrste; skup osobina i svojstava koji karakteriziraju neki proizvod ili uslugu, i koji ga razlikuju od drugih sličnih proizvoda ili usluga; stupanj izvrsnosti.

srodni izrazi: nadmoć, izvrsnost

npr. „Nije samo neka konkretna stvar činila razliku, već je cijelo iskustvo bilo takvo: KVALITETA opstetričke skrbi koju sam primila bila je izvrsna, čak i u odnosu na ono što sam očekivala“.

ili, „Sustavno praćenje i bilježenje pokazatelja zadovoljstva žena iskustvom poroda i pruženom rodiljnom skrbi predstavlja ključan element u naprednim sustavima kontrole i osiguranja KVALITETE“.

„Svaka trudnica i novorođenče trebaju imati stručnu skrb pri porodu, s postupcima utemeljenim na dokazima koji se pružaju s poštovanjem i uz podršku u humanom okruženju. KVALITETNA skrb podrazumijeva odgovarajuću primjenu učinkovitih kliničkih i nekliničkih intervencija, osnaženu zdravstvenu infrastrukturu, optimalne vještine i pozitivan stav pružatelja skrbi. Ovi elementi poboljšat će zdravstvene ishode, a ženama, njihovim obiteljima i pružateljima zdravstvenih usluga osigurati pozitivno iskustvo“.

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO, 2016.)

Standardi za unaprjeđenje kvalitete za majke i novorođenčad u zdravstvenim ustanovama. (str. 5.)

M

Mogućnost (opcija):

Razlikovanje skupa alternativa među kojima se na temelju specifičnih kriterija poželjnosti ili prihvatljivosti bira jedna od njih.

srodni izrazi: alternativa, pravo na izbor

npr. „Objasnili su mi prednosti i rizike svake MOGUĆNOSTI i odgovorili na sva moja pitanja. Imala sam kontrolu i mogla izraziti svoje preferencije, a nisam osjećala da me žele kriviti zbog mojih izbora“.

ili, „Porod je bio induciran. Potpisala sam neki papir, premda sam imala određene sumnje, ali nisam imala nikakvu drugu MOGUĆNOST“

„Pomognite ženi i njezinoj obitelji u planiranju poroda: informirajte ih i razgovarajte sa svakom ženom i partnerom o dostupnim MOGUĆNOSTIMA, preferencijama i planovima za nepredviđene situacije; podržite njihovo pravo na izbor i poštujujte njihovu odluku; pružite im skrb s poštovanjem i ime podržite prava žena“.

Međunarodna konfederacija primalja (ICM, 2024.)

Nužne kompetencije u primaljskoj praksi. (str. 34.)

N

Nasilje:

Primjena fizičke, verbalne, psihološke ili druge sile, ili korištenje prijetnji i zastrašivanja radi nametanja vlastite volje sa štetnim učincima.

srodni izrazi: brutalnost, sila

SUPROTNI IZRAZI: ljubaznost, blagost

npr. „Čula sam za izraz 'opstetričko NASILJE', ali mi se taj pojam ne sviđa: niti jedan pružatelj zdravstvene skrbi ne bi namjerno i svjesno ozlijedio trudnicu“.

ili „Uz nedostatak raspoloživih informacija o postupcima koji će uslijediti i mogućim ishodima, osjećam da sam, kroz zastrašivanje o zdravlju svog djeteta bila prisiljena ići na indukciju. Ne znam smatra li se to opstetričkim NASILJEM, ali svakako je bilo traumatično iskustvo.“

„Opstetričko (porodničko) NASILJE odnosi se na zlostavljanje žena tijekom poroda, a ono se može manifestirati u različitim oblicima. To uključuje fizičko nasilje; gubitak autonomije; podvrgavanje bilo kakvoj kliničkoj intervenciji bez odgovarajućeg informiranog pristanka; vikanje; prekoravanje; ponižavanje ili prijetnje; odnosno ignoriranje, odbijanje odgovora ili oglušivanje na zahtjeve za pomoć. Također, opstetričko nasilje može uključivati i prakse koje se ne temelje na dokazima, kao što su rutinska epiziotomija i nedostatak pristupa fiziološkom porodu.

Nepoštovanje, loše postupanje i opstetričko nasilje utječu na žene i povezuju se s traumom pri porodu, postporođajnom depresijom, posttraumatskim stresnim poremećajem, negativnim implikacijama na seksualnost, povećanim rizicima od komplikacija tijekom poroda i nepovjerenjem u zdravstveni sustav – što rezultira nevoljkošću za traženje medicinske skrbi“.

Međunarodna konfederacija primalja (ICM, 2024.)

Nepotreban:

Nešto što nije nužno i što se radi bez (jasnog) razloga ili opravdanja.

srodni izrazi: neopravdan, neodobren

suprotni izrazi: potreban, opravdan

npr. „Na svakom koraku objašnjavali su mi razloge zbog kojih treba napraviti neki postupak ili intervenciju. Ništa nije bilo NEPOTREBNO“.

ili, „Na kraju, ne znam je li moj carski rez bio NEPOTREBAN. Još uvijek sumnjam“.

„Načelo neštetnosti (nenanošenja štete)“:

- Od zdravstvenih radnika očekuje se da izbjegavaju NEPOTREBNE i štetne postupke: pri rutinskom i uobičajenom postupanju u normalnoj trudnoći, porođaju te u postporođajnom i neonatalnom razdoblju izbjegavat će postupke za koje ne postoji dovoljno dokaza da donose više koristi nego rizika.
- Zdravstveni radnici trebaju izbjegavati nepoštovanje i zlostavljanje: moraju posvetiti pozornost definiranju, prepoznavanju i otklanjanju nepoštovanja i zlostavljanja majki i novorođenčadi“.

Međunarodno udruženje ginekologa i opstetričara (FIGO, 2021.)

*Etički okvir za skrb s poštovanjem trudnica i
rodilja tijekom trudnoće i poroda . (str. 2.)*

O

Odluka:

Konačno mišljenje ili izbor osobe, koji nije otvoren za sumnju ili propitivanje, a koji se oblikuje nakon pažljivog razmatranja dostupnih mogućnosti i vaganja činjenica; zaključak ili razrješenje doneseno nakon takvog razmatranja.

npr. „Moja je odluka bila da nastavim s indukcijom poroda. Moj liječnik i ja smo razgovarali o svim mogućnostima i to mi je uvelike pomoglo da donesem informiranu ODLUKU“.

ili, „lako sam jasno rekla da želim isključivo dojiti, mojoj bebi su dali formulu, ne poštujući moju ODLUKU kako ću hraniti bebu“.

„Etičko načelo poštovanja autonomije obvezuje liječnika da osnaži pacijenticu kako bi mogla donositi informirane ODLUKE o kliničkom postupanju u njezinom stanju. Liječnik to čini pružajući nepristrane informacije o medicinski razumnim alternativama koje su u njezinom stanju potrebne te objašnjavajući kliničke dobrobiti i rizike svake medicinski razumne alternative. Etičko načelo također obvezuje liječnika da ju podržava u postupku donošenja odluka“.

Međunarodno udruženje ginekologa i opstetričara (FIGO, 2021.)

Etičke i stručne smjernice za opstetriciju i ginekologiju (str. 9.).

P

Personalizacija:

Prilagođavanje stvari, situacije, radnje ili čina u svakom pojedinom slučaju, kako bi se zadovoljile nečije individualne potrebe i zahtjevi.

srodni izrazi: individualizacija, prilagođavanje

npr. „Postojala je PERSONALIZIRANA skrb. Uvijek sam osjećala da me tretiraju kao osobu, a ne samo kao još jednu pacijenticu. Znali su moje želje i uvijek su pitali za moje potrebe. Osjećala sam da sam važna“.

ili, „Posjeti i pregledi su uvijek bili jako brzi, kao po špranci. Nije bilo nikakve PERSONALIZACIJE. Čak i kada sam pokušala razgovarati, činilo se kao da doktor uopće ne čuje što govorim. Pretpostavljam da sam za njega bila samo broj, jedna od mnogih žena koje će toga dana pregledati“.

„Liječnik je sposoban primijeniti medicinsko znanje, kliničke vještine i profesionalne vrijednosti za pružanje visokokvalitetne i sigurne skrbi usmjerene na pacijenticu: PERSONALIZACIJOM pristupa za razmatranje stavova, preferencija i očekivanja u radu s pacijenticama i njihovim obiteljima, kako bi uspostavio plan djelovanja usmjeren na pacijenticu. Liječnik je također sposoban prilagoditi pristup pacijentici kada kulturno podrijetlo ili osobne vrijednosti mogu utjecati na uključivanje i skrb“.

Kraljevski koledž opstetričara i ginekologa (RCOG, 2019.).

Osnovni kurikulum | 2019. Sposobnosti u praksi (CiPs)

Podržavajući (potporni):

Osoba ili nešto što pruža ohrabrenje, podršku i pomoć u teškoćama; pružanje određenih pomagala za osnaživanje položaja neke osobe.

srodni izrazi: brižan, ohrabrujući, njegujući, dobronamjeran

npr. „cijeli opstetrički tim bio je vrlo PODRŽAVAJUĆI. Mogla sam izraziti svoje misli, brige i očekivanja, a to je bilo vrlo osnažujuće“.

ili, „U rodilištu nisu bili nimalo PODRŽAVAJUĆI oko dojenja – ali srećom, i pedijatrica i babica koje su obavljale kućne posjete puno su mi pomogle da prebrodim izazove u prvim danima, tako da sam mogla isključivo dojiti – baš kako sam htjela“.

„SZO predlaže globalni model intrapartalne skrbi, koji prati sva područja okvira SZO-a za kvalitetu skrbi za zdravlje majki i novorođenčadi te postavlja ženu i njezino dijete u središte pružanja skrbi. Taj model se temelji na premisi da skrb tijekom poroda može biti isključivo PODRŽAVAJUĆA prema sposobnosti žene da rodi bez nepotrebnih intervencija kada sinergijske komponente utemeljene na dokazima nisu fragmentirane, već isporučene zajedno, čime joj daju slobodu da doživi rođenje vlastitog djeteta, a istovremeno osiguravaju pravovremeno i odgovarajuće upravljanje komplikacijama, ako se one pojave“.

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO, 2018.)

Skrb tijekom porođaja za pozitivno iskustvo rađanja. Preporuke SZO-a. (str. 168.)

Poštovanje:

Duboko poštovanje i divljenje praćeno stavom i ponašanjem koji prepoznaju vrijednost nečije osobnosti ili posebnu prirodu trenutka ili mjesta; dužno poštovanje osjećaja, želja ili prava drugih osoba.

SUPROTNI IZRAZI: nepoštovanje, prezir

npr. „Kao mama koja je prvi put rodila, smatram da je ponašanje svih uključenih osoba (liječnika, medicinskih sestra, primalja, itd.) bilo besprijekorno i vrlo profesionalno – a iznad svega, s apsolutnim POŠTOVANJEM prema meni, mojoj bebi i mom partneru“.

ili, „U skrbi za roditelje, POŠTOVANJE nije osjećaj. To je najbolja klinička praksa. To je standard kvalitete“.

„Preporučuje se maternalna skrb s POŠTOVANJEM – što se odnosi na skrb organiziranu i pruženu svim ženama na način koji osigurava njihovo dostojanstvo, privatnost i povjerljivost, osigurava slobodu od ozljeđivanja, te omogućuje informirani izbor i kontinuiranu potporu za vrijede trudova i poroda“.

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO, 2018.)

Skrb tijekom porođaja za pozitivno iskustvo rađanja. Preporuke SZO-a. (str. 19.)

Povjerenje

Čvrsto uvjerenje i sigurnost da određena osoba ili nešto ima određenu sposobnost ili kvalitetu (pouzdanost, istinitost, poštenje, iskrenost osjećaja, povjerljivost i sl.)

srodni izrazi: pouzdanje, vjera, oslanjanje

suprotni izrazi: nepovjerenje, podozrivost, sumnja

npr. „Imala sam apsolutno POVJERENJE u svoju doktoricu i cijeli porodnički tim. To je najvažnije u trudnoći i na porodu“.

ili, „Nakon tog incidenta odlučila sam promijeniti liječnika, premda sam već bila u punom terminu. Jednostavno sam izgubila POVJERENJE“.

„Skrb o pacijentima u bilo kojem okruženju zahtijeva ne samo tehničke vještine, već i ljubaznost i suosjećanje. Neprofesionalno ponašanje omalovažava kolege i ugrožava učinkovito i sigurno postupanje; a također potkopava POVJERENJE pacijentica. Nedostatak suosjećanja značajno utječe na dobrobit žena, a često dovodi do nepotrebne dugoročne štete“.

Savez Bijela vrpca UK, (WRA, 2023.).

Slobodne od štete. Resurs za radnike u roditeljskoj skrbi o roditeljskoj skrbi punoj poštovanja za sve. Programa sigurnijih početaka. (str. 47.)

Povjerljivost:

Stanje čuvanja tajne i privatnosti, koje se povjerava ili pruža uz razumijevanje ili uvjerenje da će se održavati tajnim i privatnim; podrazumijeva povjerenje.

pridjev: povjerljiv; srodni izrazi: tajan, privatn, ograničen, klasificiran.

suprotni izrazi: javan, neklasificiran, službeni.

npr. „Uvijek su povukli zastor i govorili tihim glasom. Premda nisam bila sama u prostoriji, bilo mi je jasno da se uvijek jako trude osigurati POVJERLJIVOST razgovora i informacija koje sam davala“.

ili, „Nije bilo baš nikakvog čuvanja POVJERLJIVOSTI – kad je dolazilo do smjene, čula sam kako preda mnom govore o drugoj ženi na klinici, i otvoreno dijele vrlo osobne podatke o njoj. Čak su govorili o nekim komplikacijama koje je imala“.

“Privatnost i POVJERLJIVOST informacija omogućuju ženama i njihovim obiteljima da u svakom trenutku osjećaju kako ih se poštuje i štiti od bilo kakve stigmatizacije povezane s njihovim problemima, a time se također gradi povjerenje prema pružateljima zdravstvene skrbi. Zdravstveno osoblje poštuje privatnost i povjerljivost skrbi i informacija. [...] Usmene i pisane napomene o stanju žena i novorođenčadi čuvaju se u tajnosti”.

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO, 2016.)

Standardi za unaprjeđenje kvalitete za majke i novorođenčad u zdravstvenim ustanovama. (str. 48.)

Pratnja:

Onaj koji je vrlo blisko povezan s nekim; s kime je taj netko odlučio biti

srodni izrazi: partner/ica, podržavatelj/ica, zagovarač/ica

npr. „Moj partner je bio moja PRATNJA, i bio je uz mene cijelo vrijeme, od početka, pa sve dok nismo primili našu bebu u naručje. Bilo je baš kao što sam željela, i to mi je dalo veliku snagu“.

ili, „Mom mužu nisu dopustili da bude sa mnom, jer politika rođilišta prisustvo ne dopušta PRATNJU na porodu“.

„Svakoј ženi nudi se mogućnost da tijekom trudova i poroda s njom bude PRATNJA po njezinom izboru. Pratnja na porodu rođilji pruža fizičku, emocionalnu i duhovnu potporu tijekom trudova i poroda te tako pozitivno djeluje na nju, a time poboljšava ishode poroda. Ženama je dopušteno, odnosno potiče ih se da

izaberu pratnju koja će biti uz njih tijekom trudova i poroda. Pratinja je usmjerena na pružanje podrške ženi za vrijeme trudova i poroda, a i roditelja i njezina pratnja potiču se da aktivno sudjeluju u skrbi o roditelji.”

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO, 2016.)

Standardi za unaprjeđenje kvalitete za majke i novorođenčad u zdravstvenim ustanovama. (str. 51.)

Pravo (prava):

Moralno ili zakonsko pravo, koje se očekuje prema nepisanim pravilima, ili je osigurano pisanim (pravnim) propisom, za razliku od obveze ili dužnosti.

srodni izrazi: ovlaštenje, prerogativ

npr. „Nisam imala pojma da su PRAVA pacijenata zaštićena ciparskim zakonodavstvom, dok to nisam provjerila“.

ili, „U početku sam sebe krivila, govorila sam si da sam sama kriva za sve. Uz cijelo negativno iskustvo nije lako promijeniti svoj način razmišljanja, a kamoli smoći snage i tražiti svoja PRAVA – i nositi se s postupkom koji to podrazumijeva“.

„Žene se informira o njihovim PRAVIMA i mogućnostima skrbi – i potiče ih se da postavljaju pitanja. Pruža im se podrška u donošenju odluka o svim aspektima skrbi o njima i svim postupcima; poštuju se njihove osobne vrijednosti i uvjerenja, a prije provođenja postupaka traži se njihov pristanak“.

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO, 2016.)

Standardi za unaprjeđenje kvalitete za majke i novorođenčad u zdravstvenim ustanovama. (str. 50.)

Preferencije (sklonosti):

Ono što netko odabire između ostalih mogućnosti, jer smatra da je taj izbor bolji ili donosi više prednosti od nečega drugoga; veća sklonost jednoj mogućnosti u odnosu na drugu ili druge.

srodni izrazi: prvi izbor, prioritet

npr. „Mogla sam izraziti svoje misli i zabrinutosti, a oni su uvijek odvojili vrijeme da razgovaramo o dostupnim mogućnostima, bez kritičkih ili omalovažavajućih komentara o mojim PREFERENCIJAMA“.

ili, „lako smo zajedno pripremili plan poroda, i znali su moje želje i PREFERENCIJE, nisu ih poštovali“.

„U raspravama o odlukama u vezi testova, liječničkih postupaka i intervencija, uvijek pazite da potičete ljude da razmišljaju o tome što im je važno te da izraze svoje potrebe i PREFERENCIJE.

- objasnite zdravstvene ciljeve svake mogućnosti i razgovarajte o tome kako su oni usklađeni sa svrhom, prioritetima i širim ciljevima
- otvoreno razgovarajte o rizicima, prednostima i posljedicama svake opcije, vodeći računa da osoba zna kako to uključuje izbor da se neki postupak ne provede, ili da nema promjene na ono što se radi
- [...]”

Nacionalni institut za zdravstvo i kliničku izvrsnost (NICE, 2021.)

Zajedničko donošenje odluka. Smjernice NICE. (str. 32.)

Pridržavanje pravila (sukladnost):

Stav i ponašanje koje pokazuje toleranciju prema nečemu što će se dogoditi; oni na koje se pravila odnose ne moraju ih nužno prihvaćati i slagati se s njima; udovoljavanje želji ili zapovijedi.

srodni izrazi: ustupak, pristajanje, popustljivost, pokornost, poslušnost

suprotni izrazi: prkošenje

npr. „Nikada nisam imala osjećaj da se radi o pukom PRIDRŽAVANJU pravila – uvijek su mi jasno objasnili zašto je potrebna intervencija i uvijek su me pitali za dopuštenje prije bilo kakvog testa ili postupka... Osjećala sam se sigurno – imala sam kontrolu i znala sam da mogu reći da ili ne“

ili, „Nastavili smo s indukcijom poroda – što je bilo u SUKLADNOSTI s inzistiranjem liječnika. Ali sada, gledajući unatrag, znam da je nedostatak informacija o mogućnostima koje postoje, polako, sigurno i mučno, doveo do carskog reza“.

„Zastrašivanje majke kako bi ju se prisililo na POSLUŠNOST dio je opstetričkog nasilja, bez obzira vjerujemo li da su rizici za njezino dijete valjani i vjerojatni ili ne. Prisila uključuje izostavljanje ili iskrivljavanje statistike, davanje osobnog mišljenja o tome što bi osoba trebala učiniti, ili korištenje manipulativnih taktika kako bi se utjecalo na njezine odluke. Impliciranje ili izravno govorenje osobi da će njezini izbori, koji su zakonom

zajamčeni, naštetiti ili imaju veliku vjerojatnost nauditi njezinom djetetu predstavljaju neprihvatljivu praksu.”

Savez Bijela vrpca UK, (WRA, 2023.).

Slobodne od štete. Resurs za radnike u rodiljnoj skrbi o rodiljnoj skrbi punoj poštovanja za sve. Programa sigurnijih početaka. (str. 15.)

Pristanak:

Izraz suglasnosti s nečim što treba učiniti i ima odobrenje onih koji su izravno pogođeni, čime se dopušta da se nešto dogodi.

srodni izrazi: slaganje, dopuštenje, suglasnost, pristajanje

suprotni izrazi: odbijanje, odbacivanje

npr. „Objašnjavali su svaki korak, svaki postupak, davali razloge zašto se nešto mora učiniti – i uvijek su čekali da kažem 'da', prije nego što su nastavili. Osjećala sam da imam kontrolu. Ništa nisu napravili bez mog PRISTANKA“.

ili, „Obavili su brojne vaginalne preglede, prije i poslije poroda, bez mog PRISTANKA“.

„Informirani PRISTANAK je pristanak dobiven slobodno, bez prijetnji ili neprimjerenih nagovaranja, nakon što su pacijentu na primjereni način pružene odgovarajuće i razumljive informacije u obliku i na jeziku koji pacijent razumije. Pružanje ovih informacija je nužno za osnaživanje žena da donose odluke sa svojim liječnicima, kao što to zahtijeva etičko načelo poštovanja autonomije pacijenta. Ne postoje valjani prigovori savjesti na etičku obavezu pružanja ovih informacija”.

Međunarodno udruženje ginekologa i opstetričara (FIGO, 2021.)

Etičke i stručne smjernice za opstetriciju i ginekologiju (str. 20.)

Privatnost:

Stanje u kojem nitko nije promatran ili ometan od drugih ljudi; stanje koje je strogo osobna stvar i ne tiče se trećih osoba.

npr. „Uvijek su navlačili zavjese i objašnjavali mi tko ulazi u prostoriju i zašto. Uvijek su štitili moju PRIVATNOST. Nikada se nisam osjećala izloženo, pa sam se zato mogla osjećati smireno i sigurno“

ili, „Nije baš poticajno – i nema PRIVATNOSTI – kad samo ležite tamo, s tri tisuće svjetala na vama, uz ljude koji ulaze i izlaze, a vi ni ne znate tko su oni i imaju li uopće razloga biti tamo ili ne“.

„[...] poštuju te ženin osobni prostor, PRIVATNOST i dostojanstvo te zamolite ostale da čine isto (npr. pokucajte i malo pričekajte prije ulaska u sobu)“.

Nacionalni institut za zdravstvo i kliničku izvrsnost (NICE, 2024.)

Intrapartalna skrb. Smjernice NICE. (str. 25.)

S

Savez:

Sporazum ili suradnja između dviju ili više strana, uz koordinaciju i udruživanje snaga, u cilju zajedničkog rješavanja određene situacije na obostranu korist.

srodni izrazi: koalicija, partnerstvo, srodstvo

suprotni izrazi: neprijateljstvo, suparništvo, rivalstvo, opozicija.

npr. „Skrb za trudnice i rodilje s poštovanjem zahtijeva stvaranje SAVEZA između žene i osoba koje joj pružaju skrb. Za pozitivno iskustvo poroda mora postojati odnos koji se temelji na povjerenju i suradnji prema zajedničkom cilju“.

ili, „Ako je postojao SAVEZ, onda je on postojao između liječnika i primateljca, a cilj mu je bio da me uvjere da trebamo ići na carski rez“.

„Da bi primalje izgradile SAVEZ sa ženama, potrebne su određene kompetencije (znanja, vještine i ponašanja), uključujući i sljedeće:

- „Zagovaranje i podrška ženama da budu glavni donositelji odluka o vlastitoj skrbi;
- Pomaganje ženama da prepoznaju svoje potrebe i preferencije tijekom čitavog trajanja skrbi;
- Suradnja sa ženama u razvoju sveobuhvatnog plana skrbi, koji poštuje njihove preferencije i odluke“.

Međunarodna konfederacija primalja (ICM, 2024.)

Nužne kompetencije u primaljskoj praksi. (str. 13.)

Standard(i):

stranica 18

Sufinancira
Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih. (Project: 101096681 — RESPECT — CERV-2022-DAPHNE). Ovaj projekt sufinancira Ured za udruge Vlade RH. Stajališta izražena na ovim stranicama isključiva su odgovornost udruge Roditelji u akciji - Roda i ne odražavaju nužno stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske. Program podržava Zaklada Solidarna kroz Fond za žene u sklopu programskih potpora za OCD-e.

Aspekt (osobe, predmeta ili usluge) koji je zbog svojih pozitivnih osobina vrijedan oponašanja, i koji se koristi kao model za reprodukciju sličnih osobina; nešto što se koristi kao mjera, norma ili model u usporednim procjenama.

srodni izrazi: kvaliteta, stupanj, kalibar, uzor

npr. „U skrbi za roditelje, poštovanje nije osjećaj. To je dobra klinička praksa. To je STANDARD kvalitete“.

„U našoj zemlji ne postoji sustav evidentiranja pokazatelja kvalitete koji bi se temeljio na STANDARDIMA kvalitete SZO-a za maternalnu skrb s poštovanjem“.

„Poštivanje nacionalnih, državnih i lokalnih zakona, regulatornih zahtjeva i kodeksa ponašanja za primaljsku praksu;

- Praksa u skladu sa zakonskim uvjetima, ICM-ovim primaljskim pristupom, vrijednostima, STANDARDIMA i etičkim načelima (uključujući i sposobnost, privatnost i povjerljivost, pristanak, sukob interesa, dužnost skrbi, dostojanstvo i privatnost)“

Međunarodna konfederacija primalja (ICM, 2024.)

Nužne kompetencije u primaljskoj praksi. (str. 12.)

Suodlučivanje:

Odluka koju zajednički donose dvije ili više strana, zajedničko odlučivanje.

npr. „Znala sam što želim, i poštovali su moje preferencije. Postojala je dobra suradnja i svaki korak je bio rezultat mog SUODLUČIVANJA s porodničkim timom... Nadam se da će svaka žena uživati u svom porodu kao što sam ja uživala – svaka žena to zaslužuje!!!“

ili, „lako stručnjaci za perinatalno zdravlje trebaju poticati i podržavati sudjelovanje žena u procesu SUODLUČIVANJA, to zahtijeva specifične komunikacijske vještine koje se obično ne podučavaju u kliničkim nastavnim programima“.

„[Zdravstveni djelatnici] trebaju u potpunosti informirati ženu i njezinu obitelj i komunicirati s njima pri donošenju odluka o skrbi za ženu i dijete, osiguravajući na taj način pravo žene na informirani pristanak i odbijanje. Donošenje odluka treba biti zajednički napor [SUODLUKA / zajednička odluka] između trudnice, njezine obitelji i njezinih pružatelja skrbi“.

Međunarodno udruženje ginekologa i opstetričara (FIGO, 2021.)

U

Utemeljen na dokazima (potkrijepljen):

Dokazan ili potkrijepljen činjenicama, dokumentima, nalazima istraživanja i pristupom koji naglašava praktičnu primjenu nalaza najboljih dostupnih istraživanja.

Konkretno, u slučaju kliničke prakse:

Pristup u kojem je donošenje odluka o pružanju optimalne skrbi potkrijepljeno i opravdano znanstvenim istraživanjima, a ne navikom i rutinskim postupanjem, ili osobnom prosudbom i autoritetom, te koji pretpostavlja:

- savjesno, eksplicitno i razumno korištenje trenutno najboljih istraživačkih dokaza (*npr. o prednosti određene intervencije, pristupa ili postupka, koji se temelji na dokumentiranim poboljšanim ishodima ili drugim poželjnim karakteristikama, kao dio rigorozne znanstvene istraživačke studije*)
- u vezi s mogućnostima zdravstvenog sustava i specifičnim okruženjem, kliničkim iskustvom, kompetencijama i vještinama pružatelja skrbi te vrijednostima i preferencijama ljudi kojima se skrb pruža.

„Kako bi se [...] osiguralo da sve žene u zdravstvenim ustanovama dobiju pravednu i kvalitetnu intrapartalnu skrb UTEMELJENU NA DOKAZIMA, ove preporuke trebaju se primjenjivati u svim ustanovama kao cjeloviti paket skrbi, a provoditi ih trebaju ljubazni, kompetentni i motivirani zdravstveni radnici koji imaju pristup nužnim fizičkim resursima. Zdravstveni sustavi trebaju težiti provedbi ovog modela skrbi kako bi osnažili sve žene da pristupe individualiziranoj skrbi kakvu žele i trebaju, te kako bi osigurali zdrav temelj za takvu skrb, u skladu s pristupom koji se temelji na ljudskim pravima“.

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO, 2018.)

*Skrb tijekom porođaja za pozitivno iskustvo
rađanja. Preporuke SZO-a. (str. 168.)*

Z

Zagovaranje:

RESPECT

Javna podrška za promicanje i unapređenje određenog cilja ili politike; obrana i podrška, obično javna, iskazana nekoj osobi, cilju, ili mišljenju, koja se strastveno i uporno brani, često protiv suprotnih stavova.

(napomena: zagovaranje se obično javlja kao odgovor na potrebu za promjenom koju su prepoznali oni manje moćni, a usmjereno je na otpor promjeni od strane moćnijih sila).

„ZAGOVARANJE je čin pružanja podrške nekom cilju kojim se nastoji ostvariti promjena. Možemo se uključiti u zagovaranje jer nam je neko pitanje iznimno važno, pa želimo podići svijest o njemu ili promovirati moguća rješenja nekog problema.

Dok neki ljudi utječu na politiku i kreatore politika na najvišim razinama i tako pokreću institucionalne promjene, mnogi od nas zagovaraju na najnižim razinama, na način da o tim pitanjima razgovaraju s ljudima u svom okruženju i uključuju ih u važne razgovore“.

Međunarodna konfederacija primalja (ICM, 2020.)

ICM: Zagovarački alat za primalje. (str. 6.)

Zlostavljanje:

Radnja ili rezultat postupanja prema nekome koji je za tu osobu štetan.

srodni izrazi: maltretiranje, loše postupanje, iskorištavanje, ugnjetavanje, nepravda, šteta, ozljeđivanje

suprotan izraz: skrb

npr. „Iako sam čula priče o ZLOSTAVLJANJU, u mom je slučaju sve bilo savršeno i uvijek ću se sjećati toga dana sa širokim osmijehom. Poštovali su moje želje i osjećala sam se potpuno sigurno. Bilo bi strašno sjećati se jednog od najsajnijih trenutaka u životu s razočaranjem.“

ili, „Premda sam znala što želim, obraćali su mi se na jako ružan način, a u jednom trenutku, dok sam im govorila što želim – i bila uporna u tome, on mi je rekao: 'Prestani s tim glupostima'. Takvo ponašanje smatram ZLOSTAVLJANJEM“.

„Žene i novorođenčad dobivaju skrb s poštovanjem i mogu sačuvati svoje dostojanstvo. [...] Pruža im se potpuno poštovanje i čuva dostojanstvo svih žena tijekom njihovog boravka u zdravstvenoj ustanovi. Njihovu privatnost i povjerljivost treba poštivati u svakom trenutku, a bilo kakvu vrstu lošeg postupanja, kao što su

RESPECT

fizičko, seksualno ili verbalno ZLOSTAVLJANJE, diskriminacija, zanemarivanje, zadržavanje, iznuđivanje ili uskraćivanje usluga, treba izbjegavati“.

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO, 2016.)

Standardi za unaprjeđenje kvalitete za majke i novorođenčad u zdravstvenim ustanovama. (str. 22.)

Literatura

ICM (2020). ICM Advocacy toolkit for Midwives.

- Dostupno online: <https://internationalmidwives.org/resources/advocacy-toolkit/> (pristupljeno: siječanj 2025.)

ICM (2024). Essential Competencies for Midwifery Practice. The Hague: International Confederation of Midwives.

- Dostupno online: <https://internationalmidwives.org/resources/essential-competencies-for-midwifery-practice/> (pristupljeno: siječanj 2025.)

ICM (2024). Obstetric Violence and Mistreatment and Violence Against Women in Reproductive Health Services. Statement.

- Dostupno online: <https://internationalmidwives.org/resources/obstetric-violence-and-mistreatment-and-violence-against-women-in-reproductive-health-services/> (pristupljeno: siječanj 2025.)

FIGO (2021). Etičke i stručne smjernice za opstetriciju i ginekologiju. London. Edited: Chervenak FA, McCullough LB. Međunarodno udruženje ginekologa i opstetričara.

- Dostupno online: <https://www.figo.org/sites/default/files/2021-11/FIGO-Ethics-Guidelines-onlinePDF.pdf> (pristupljeno: siječanj 2025.)

FIGO (2021). Etički okvir za skrb s poštovanjem trudnica i roditelja tijekom trudnoće i poroda . FIGO Statement. Međunarodno udruženje ginekologa i opstetričara.

- Dostupno online: <https://www.figo.org/resources/figo-statements/ethical-framework-respectful-maternity-care-during-pregnancy-and-childbirth> (pristupljeno: siječanj 2025.)

NICE (2021). Shared Decision Making. NICE Guideline National Institute for Health and Care Excellence.

- Dostupno online: <https://www.nice.org.uk/guidance/ng197> (pristupljeno: siječanj 2025.)

NICE (2024). Intrapartum Care. NICE Guideline. National Institute for Health and Care Excellence.

- Dostupno online: <https://www.nice.org.uk/guidance/ng235> (pristupljeno: siječanj 2025.)

RCOG (2019). Core Curriculum | 2019. Capabilities in Practice (CiPs). Royal College of Obstetricians and Gynaecologists.

- Dostupno online: <https://www.rcog.org.uk/careers-and-training/training/curriculum/og-curriculum-2019/core-curriculum/> (pristupljeno: siječanj 2025.)

White Ribbon Alliance, UK (2023). Free from harm. A resource for maternity care workers on respectful maternity care for all. Safer Beginnings Programme.

- Dostupno online: <https://freefromharm.co.uk/free-from-harm-ebook> (pristupljeno: siječanj 2025.)

WHO (2016). Standards for improving quality of maternal and newborn care in healthcare facilities.

stranica 23

Sufinancira
Europska unija

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih. (Project: 101096681 — RESPECT — CERV-2022-DAPHNE). Ovaj projekt sufinancira Ured za udruge Vlade RH. Stajališta izražena na ovim stranicama isključiva su odgovornost udruge Roditelji u akciji - Roda i ne odražavaju nužno stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske. Program podržava Zaklada Solidarna kroz Fond za žene u sklopu programskih potpora za OCD-e.

RESPECT

- Dostupno online: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241511216> (pristupljeno: siječanj 2025.)

WHO (2018). Skrb tijekom porođaja za pozitivno iskustvo rađanja. WHO recommendations.

- Dostupno online: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241550215> (pristupljeno: siječanj 2025.)

WHO (2018). Defining competent maternal and newborn health professionals. Background document to the 2018 joint statement by WHO, UNFPA, UNICEF, ICM, ICN, FIGO and IPA: definition of skilled health personnel providing care during childbirth Geneva: World Health Organization.

- Dostupno online: <https://iris.who.int/handle/10665/272817> (pristupljeno: siječanj 2025.)

